

ZENTA és VIDÉKE

HELYI ÉS VIDÉKI KÖZÉRDEKŰ HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztői helyiség:
Kigyó utca, 262 szám, hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők
Kéziratok nem adatnak vissza.
MEGJELENIK MINDEN VASARNAP.

Előfizetési díj:
Egész évre 4 frt — Félévre 2 frt — Negyedévre 1 frt
Egyes szám ára 10 kr
Hirdetési díjak: Egész oldal 20 frt. — Fél oldal 10 frt
50 kr — Negyed oldal 5 frt 50 kr
Bélyégdíj minden hirdetés után 30 kr.

Kiadói hivatal:
Schvarecz Sándor könyvkereskedése, hová a előfizetések és hirdetések intézendők és ezek díjai fizetendők
NYILTTÉR PETIT SORA 15 KRAJ CZAR.

A zentai nép otthon.

— Népszámlálási reminiscenciák —

Ki a népet maga hamisítatlan valójában ismerni akarja, arra nincs jobb alkalom mint a házalás. Valóban, ha egy házaló érzékkel és képességgel bírna lélektani észrevételekre, az adhatná vissza leghivebben a nép jellemrajzát.

A közelben lefolyt népszámlálás ilyen házaló munka volt. Panasztalanul legyen mondva: a házalás alighanem több anyagi haszonnal jár. No, de hát mondjuk, hogy előtünk a szellemi haszon sokkal becsesebb: tagadhatlan pedig, hogy a nép megismerésére az a tíz nap sokkal több tanulsággal szolgált, mint ha tíz napig olvastunk volna néprajzi könyveket. A piac, a vásár, valamely népnép, a templom, a bál, a lakadalom sohasem nyújt hamisítatlan képet, mert magán viseli az alkalmosság rejtegető mázát. A valódi állapot az otthon nyomorában vagy mosolyában tükrözik vissza.

Kezdjük tehát újra a házalást. Ki jön velem ügynöktársak?

I.

Ne rohanjunk be ajtóstól; kezdjük az utcán. Ha egy házban do'gom van, annak külseje is már bizonyos hangulatot költ bennem s önkénytelenül s ingatag alapon ugyan, de már következtetek annak belső állapotára s némileg lakóira. Az alföldi magyar községben a parasztházak külseje nem sokban különbözik egymástól. Nagyobb külsőségek azonban ha összehasonlítást tennek pl. egy német község lakóházaival. De maradjunk itthon. Az uriházak külseje építőjük izlése- és építőjük zsebéhez képest

oly különbözők, hogy azoknak képét adni lehetetlen. A parasztház ősi jellege még hamisítatlan. Egész utcaszorok házai mintha egy kéz által építettek volna. Az ősi vert fal mindenütt; alacsony ablakok: a meredek nádtető, melyet a zsindeynek mindig elébe tesznek és nem alaptalanul, ha a tűzbiztonsági tekintettől elnézünk. A vert falat a paraszt eléje teszi a rakott falnak. Ennek oka abban áll, hogy a vert fal áthatlan sűrűségénél fogva télen melegeket, nyáron hűsöket tart. Igaz, hogy a természetes szellőztetésnek nagy akadály; innen van a nyári hűs légnak dohos és a téli melegnek fűledt, nehéz szaga. Az ablakok kicsiségük mellett azon hibában is szenvednek, hogy rendszerint tulságos magasan állanak s a szoba alatti részét sötétben tartják, de meg a velt világosságból sokat elvon a fal otromba vastagsága.

Dicséretére legyen mondva népünknek, az utcái lakrészén többnyire két ablaka van s így háza jobb tekintetű, mint a közepeföldi házak, hol az egy ablak divik s a háznak félszemű tekintet ad.

Míg a házak utcái kinézése tisztességes, addig az udvarok tekintete éppen nem kifogástalan. A melléképületek elhelyezése, a kut, a tüzelő, a szemétdomb, az minden háznál más elhelyezését, mit az utcái egyformaság után nem hinnék. A tisztaság hiánya az udvarokon a legszembeütőbb. A fűtőszalma, szemétdomb és kut sokszor egyenes összeköttetésben állanak, úgy a magán, mint a közegészség dicsőségére: de míg ezek így állnak, árnyékszékek csak imitt-amott állnak. Oly dolgok ezek, hogy itt a hagyományos megszokás hamarabb en-

gedne az okos kényszernek, mint az értelmi haladás lassu befolyásának.

Lehető gyorsan kellvén végeznünk, menjünk a lakásba, a „ház“-ba. mert parasztnak csak a lakószobája „ház.“ A lakóviszonyok lényeges elterést mutatnak a magyar és szerb lakosok közt, az utóbbiaknak előnyére. E cikksorozat eddigi irányából kivethető, hogy a profanum onigvis viszonyairól szöveg, de ezt a megjegyzést tenni itt tartom helyén valónak, midőn a két nemzetiségről először szöveg. Míg a szerb családok egy háznál egyenként laknak, úgy hogy alig található több család egy háznál pláne egy szobában, addig a magyar legelső néposztály családjai sokszor 3-4-en egy kis szobába vannak zsufolyva. Nem alaptalan azon feltevésem, hogy míg 80 magyar háznál 15-20 beteg találtam, addig 90 szerb háznál alig volt egy-kettő; ez a lakások túltömöttségének kifolyása.

A lakás berendezésben lényeges különbség nincs. Egyszerű festett butorok; egy gazdag vetett ág. egy pokróczos vacok, (ez a tulajdonképpeni fekvőhely), melyek közt a többnyire festetlen asztal terpeszkedik, alatta a vizes kantálya, rajza az egyellen közös ivóphárral. Ami a két nemzetiség lakását jellemzőleg megkülönböztetné nincs, hacsak a falak szent képét nem tekintjük.

Míg a lakószobák lehetőleg egyszerűek s kényelmi és fényüzési tárgyaktól mentek, addig a jobb módúak „tisza szobái“ bőven elvannak látva mindennel. Festett, bélelt ajtók, fényezett butorok, függönyök, pamlag, éppen nem ritkaság. Az egyellen dolog, mely felette ritka: a szoba padló. Értékes berendezés és szűz földtalaj. Ez is egyik

TÁRCZA.

A hamupipőke.

— Rajz az életből. —
Irtta **Mártonffy Imre.**

Gerébi pénzügyi tanácsos már örög volt. Valára az évek súlya nehezedett, s a házi gondok redőt vontak homlokára. Egy napra igen rossz kedvvel tért háza hivatalából.

A hideg tél és két ferhezmenő leánya az öreg urnak elég gondot szereztek s kétségbeesett gondolatai egymást üzték. A mint szobájába lépett, Margit leánya örömmel repült feléje, mire ő rózsás arcát simogatta, mely üde volt, mint a májusi regg. Eltűnt minden gond, s a boldogság mosolygott felé. A felhők, melyek boldog családi élete egen tanyáztak, feledésbe merültek és elszááltak.

Az idény utolsó báljáról, mely nem messze volt már, beszélgettek az asztalnál. Az anya épp azon törte fejét, hogy mikép lehetne Margit bál, ruháját úgy átalakítani, hogy az ujnak lassék.

— Hat Ilma? — veté közbe a tanácsos bátoratlan hangon.

Ő volt a sötét felhő, mely súlyosan nehezített a családra. A tanácsos csakugyan szerette, mint másik leányát, de nem úgy neje. E közben oly pillantást vetett ferjére, mely arra birta, hogy hogy többé egy szót se mondjon idősebb leányáról. A társadalomban a tanácsoséknak egy élő le-

ányáról tudtak s vajjon itt a fővárosban a sok százezernyi ember közt gondol-e valaki oly lényre kit saját házukba mellőzni akarnak?

Ez utóbbi pedig csakugyan így történt.

Ilma testileg, szellemileg kifejlődött erőteljes leányka volt, míg ellenben a fiatalabb Margit gyöngye és beteges, jóllehet, az idősebbik testvér odaadással ápolta és szerette.

Az iskolában már sajátos viszony uralkodott a két testvér közt. Ilmatól sokat követeltek, míg a gyöngébb Margittól semmit se, sőt a tulságosan elhalmozott dicséretekből igen esekély előmenetelt tanusított. Őt a szülők, tanítók s testvére Ilma végképp elkényeztették. Ilma nagyon természetesnek találta, hogy testvére mindenben előnyben részesüljön.

Évek multak s Ilmából komoly leány lett. A házi teendőkhöz igen jártas volt, s kora gyermek korától fogva nehéz munkához szokott. Ha valami komoly házi dologról volt szó, mindenkor az ő tanácsát kérték, de mulatságokból és szórakozásokból ki volt zárva. Jó és ritka példás jelleme nem látszott felháborodni e miatt nem irigyelte testvére helyzetét, sőt örült annak, hogy az élet fényoldalait megismerni tanulhatja.

Az idény utolsó bálja közelgett s a szülők csak Margitra gondoltak. „Sok dolog van a háztartás körül“ — mondá gyakran ferjének a tanácsosné.

Margit csillogó bál ruhában Ilmahoz sietett, hogy mint rendesen, most is megbíraltassa ruháját

s megindulva, elérékenyedett szívvel ragadta meg Ilma kerges dolgos kezét, melegen megszorítá: ez volt néma bocsánat kérése. Egyszerre azonban elbámult, midőn a komoly Ilma viharosan karjaiba zártta s homlokát, ajkát hévvel csókolá.

— M-nj te kedves jóleány s élvezz!

E szavakkal bocsátá el Margitot, ki az alant váró kocsiba ült.

A Gerébi ház állandó látogatója egy fiatal orvos volt, a tanácsos egyik benső barátjának fia. A ki ismeri a főváros viszonyait, az könnyen elképzelheti mennyit kell küzdenie egy ismeretlen, fiatal, kezdő orvosnak. Dr. Mérry csakugyan létért, a megélhetésért küzdött naponta s szomoruan tekintett a jövőbe. Történetesen Ilmával hosszasan beszélgetett, mire önkéntelenül arra a gondolatra jött, hogy rokonlelkek léteznek, mert lelkük és életmódjuk csodálatosan összhangzott.

Tréfásan nevezte Ilmát életkedvűnek és Margitot életörömenek.

A bál napján megjelent dr. Mérry, hogy megtudja elmennek-e Margiték s lovagi szolgálatát készséggel felajánlá. A mint a szobába lépett, gyönyörű virág öltött szemébe. Ilma feléje közeledett és bájos mosolylyal kérte, hogy fogadja el. Szobája ablakán ápolta e virágot, mely a közelgő tavasz üdvözlését tolmácsolta.

(Vége köv.)

bizonyítéka annak, hogy csiszolódásunkban kevesebb az öntudatosság, mint az utánzás. A házi berendezésbe fektetett nagyobb összeg holt tőke, mert nem a kényelem és jólét, hanem a hiúság szolgálatában áll.

Tél van, azonnal szembeütnek a fűtés milyensége s vele a lakószobák levegője. Természetes a szalma-fűtés és vele a banyakemence. A fennálló és megváltoztathatlan viszonyok közt ez nem is kifogásolható. Igaz, hogy a kemenczfűtés nem szellőztet s a falak minősége is kizárja a természetes szellőztetést, de ezensegíteni lehetne az ablak és ajtó kinyitásával. Hanem itt aztán még mindig szilárdul áll az ősi bűn. Az ablakpárkányok kiszalmázása, a befeloldozott ajtónyílások, de legjobban maga a levegő-élesen szólnak a szellőztetésről. A lehellet és kipárolgás, a földes talaj gőze, a mosás, a bennszáradt ruhák szennyes párázása, az ágy alatt levő burgonya romlása és el sem mondható dolgok inficiáló hatása oly szörnyűvé teszik a levegőt, hogy szinte bamulatos az a szívós erő, mely ezeknek ellenállni képes.

Hanem az is igaz, hogy ezen ellenállás csak látszólagos. A parasztnak erős izomzata és durva idegzete tagadhatatlan nagyellállással bír; de ha egyszer egészségében megáradtatott, annak legyőzésében sokkal gyengébb, mint a látszólag gyengébb szervezetű oly ember. Kinek az egészsége nem a szervezett durva erejére, hanem a tisztaság, táplálkozás és egészséges levegő feltételeire van fektetve. A gyermekhalandóság ijesztő mérvének okai az ágy alatt rejlenek. A családanya féltékenyen őrzött kincse a toronyos nyoszolya, a nebutsvirág. A két családő meghuzódik a „vaczkon”: a gyermekek fekvőhelye az agyaggözös padka és kuczkó vagy a százféléképen inficiált mezelen talajon egy öreg szalmazsák, rossz bundadarab, stb.

Szomorú dolgok ezek, s még szomorubb az a vigasztalás, hogy egyebütt is ugyan. Az ember meg nem állja figyelmeztetés nélkül, amire a felelet hol gunyos, hol buta mosolygás. Eszembe jut Neményi Ambrus gheftói zsidója, ki az olasz egészségügyi intézkedések fölött boszankodva így argumentál:

„Ebben a szennyben életem én 80 évet és egészséges vagyok! Nem vagyok egészséges, mi?”

Vigasztaló persze, hogy e sötét vonások nem általánosak. Találunk szinte túlérzékeny tisztaságot is, de leginkább ott, hol a gyermekek kisebb számmal vannak vagy éppen nincsenek, de a tisztaság hiánya éppen ott öldököl, hol a családok népesek.

A lakás viszonyokról szólva, itt kell tennem egy kitérést. A város külső részeiben, elrejtett szűkhelyeken is találni egy-egy zsidócsaládot.

Ezek az emberek, kívülről szennyfészeknek látszó lyukakban éldegélnek csendesen. Míg parasztházaknál azoknak külső, tetszeglő fűtése előre is jó hangulatot kelt, e zsidólakások külseje, udvara, háztartása mindig némi visszataszító jelekkel bír. A belsøre nézve családunk mindkét helyen, de családunk amott kellemetlen, emitt kellemes.

Szegény házalók, templomszolgák, imakönyvhordók házaik belül mindig a kényelemnek elég magas fokán állanak. Nyolcz, tíz egészséges gyermek élénkíti az alacsony szobát, melynek pedig összes kényelme nem képvisel akkora tökélet, mint parasztszónyaink toronymagas ágyai, melyeknek érintése nagyobb szentségtelenség, mintha gazdúram elveri az ő életpárját.

Kivált a magyarok közt található lakásokat, hol egy szobában 2-3 család is lakik. Ez nemcsak egészségi tekintetben káros, de erkölcsi tekintetben még inkább. Találtam olyan szobát, melynek egyik fele fehérre ki volt meszelve, más felén csorgott a szennyes vizpára, hosszú sárga és kokafagyva maga után. Ez omélt eredt, mert a két család asszonya éppen hadi lábón ál-

lott, aminek kifolyása az az állapot, mit a magyar ember úgy hi. hogy: trucez. Több család együttlakását meg kellene akadályozni.

Természetes, hogy a nyomor valóságos fészkei ezek a lakások. Gyönyörű példányok vannak a tiszapart környékén, hol egyes emberek nyomora valóban gyomorrig ható. Az illusztrációkat az olvasó érdekében elhagyom.

Mennyit viltoztak a lakás viszonyok tíz év alatt?

Mennyit fognak tíz év alatt változni? Hol a jelenségek hagyományos szokásokon, ősi csökönnyösségen alapszanak, ott a haladás lassu. A külsőségek változnak, mert a divat inkább hat, mint az okosság, de a belső, a lényeg, az lassan változik.

Mit fognak észlelni a jövő század első évének népszámláló ügynökei, majd megírják akkor, legyünk mi rajta, hogy nálunknál derültebb képet lássanak.

II.

A lakásviszonyok és a családi élet nem tárgyalható annyira külön, hogy úgy egyik, mint a másiknál egymásra vonatkozások ne legyenek. A rend kedvéért igyekeztem előbbi fejezetben inkább amazokkal foglalkozni, hogy a nép életét külön tárgyalhassam.

Nem irok néprajzot, még kevésbé monographiát, nem terjeszkedhetem ki a nép egész életére, csak azon jelenségekről szólok, melyek a nép családi otthonában reám hatással voltak s melyek a haladás, vagy maradás színét tüntetik fel.

Míg a lakásviszonyok lényeges különbségeket nem láthatnak, addig a családi élet jelenségei a két nagyobb nemzetiségnél jóval különbözők.

Fő kereseti forrása népünknek az áldott föld. A magyarság számánál fogva több birtokot tart kezében, de a szerbek közt aránylag több a földbirtokos. A munkás osztály túlnyomó része magyar, míg a szerbek inkább sajátukkal foglalkoznak. Ezek csaknem kivétel nélkül saját házzal bírnak, innét van az, hogy a szerb lakások nem oly tömöttek, míg a magyar alsó néposztály családjai.

A szolgálati viszonyban állók közt is alig található szerb; azok is jórészt magyarok s a nőcselédek egy nagy része vidéki.

E körülmények kifolyása a családi élet különfélesége

A népszámlálás folyamán míg magyar házaknál egy nap alatt 18-23-at lehetett összeírni, addig a szerbeknél 25-32-öt. Ennek oka kétféle. Az egyik a fennemlített, hogy a szerbek leginkább tulajdon házaikban és egyedül laknak, a másik pedig szerb családok feltűnő néptelensége. Gondolom a népszámlálás statisztikai adatai is igazolják ez állítást. Hallottam, hogy a számbeli csökkenés fokozatos. Ennek okául felhozott, hogy a szerbek elköltözés által fogyóának. Ez azonban aligha kielégítő indoklás. Kell, hogy legyen ennek belső oka is.

Kerületemben átlag egy zsidó családra esik 5-6 magyarra 4-5 gyermek. Egy szerb családra csak 3. A szerbek anyagi viszonyai jobbak a mi szegényebb sorsu népünkénél, természetesen ennél fogva, hogy a nehezebb munkának s az ezzel járó hatásoknak sincsenek annyira kitéve, és mégis a gyermekek száma kisebb.

E körülmény első tekintetre felőlő, de okát adni hosszabb észlelés után lehetne.

Legnépesebb családok vannak a zsidók között. A szaporaság azonban nem a születések nagyobb számától, hanem a halandóság kisebb mértékétől van, ami viszont a lakás és táplálkozás, az ápolás és felügyelet magasabb fokával jár.

Ami a táplálkozást illeti, népünk tél idején éppen nem táplálkozik rosszul. A téli és nyári étkezés azonban nagyon különböző. Télen még módosabb házaknál sincs ebéd, hanem reggel, a fűtés után készül a zsíros, nehéz reggeli és csak este felé a főzött ebéd. A kétszeri étkezést a nappal rövide-

ge és a könnyű munka indokolja, valamint az is, hogy a téli étkek nehezek s a gyomrot hosszabb ideig foglalkoztatják. A téli bő táplálkozás azonban a disznó java részét fel is emészti s így a nyári táplálkozás jóval csekélyebb, ami a munkával éppen nincs arányban.

Maga a családi viszony felette dicséretre méltó. Persze rövid érintkezés itt nem adhat kellő felvilágosítást, de föltétlenül jóleső jelenség, hogy a vadházások száma igen csekély s ha vannak is esetek, csak a legalantabb rétegekben fordulnak elő. Szerbek közt egyetlen egyet sem találtam.

Találtam egy különös házaspárt. Férj és feleség együtt lakik, de ágy és asztaltól közös megegyezéssel elváltak s mindeketkül külön kezeli kenyerét.

A törvénytelenül elváltak száma szintén csekély; 180 családfő közül 7-8; egy zsidó, a többi magyar; ezek is csak mulékony szünetek.

A nép ruházata is különös jelenség. A felnőttek ruházata igen czélszerű. Ünnepen és ünnepi alkalomkor módos, takaros, otthon nagyon egyszerű. Kifejezi ebben a nép gondolkodását ezen mondás: Bocskorban kell a csizmára valót keresni. De nem csak mondják, hanem meg is teszik. Munkaközben, ház körül oly egyforma a viselet, hogy utána éppen nem lehetne a vagyoni állapotra következtetni. A nők ünnepi ruházata azonban helyel-közöl tulságosan is módos, néhol pedig éppen mód nélkül. A főkos szekrény fiókaiban százak hevernek, míg a gyermekek mezüláb huzzák ki a telet.

Általában a gyermekek ruházata nagyon silány, kivált az iskolás korig. A nagyobbak elnyűtt, vagy kinőtt ruháiból van a kisebbek ruhája tákolva. Sok gyermek 6-7 éves koráig felnő lábbei nélkül, míg az eladó leány 25-60 forintos kendővel burkolja be magát.

Szomorú, de igaz, hogy népünk a sok gyermeket nem tartja áldásnak, hanem tehernek s ha kisebb gyermeke elhal, nyugodt resignációval mondja utána: „Jól járt szegény, magához vette az Isten.”

III.

Az ideai népszámlálásnál az irni és olvasni nem tudók közé fölvették a 7 éven alul levő gyermekek is; azért az irni olvasni nem tudók százaléka nem felel meg a valóságnak, mert szinte nevetséges a két hetes gyermeket is osztályozni. A cél a hétéven felüliek ebbeli állapotának kipuhatólása, és nem a számlálólap ezen rovatának kitöltése.

Eszerint az irni-olvasni tudók aránya sokkal kedvezőbb, mint az ideai népszámlálás statisztikája feltünteteli. Hogy népünk irás-olvasási arányszáma kedvező, az fejlődött és messze elismert népoktatási állapotunknak kifolyása.

Érdekes lett volna annak kimutatása, hogy a 28-30 éven aluliak közül hányan tudnak irni és olvasni; kitűnt volna, hogy az oktatásügy rendezése óta, mily mértékben növekedett ezen szám a korosabbakhoz képest. Az országos számlálás erre nem kívánt adatokat, de mi megtehettük volna s egyesek magántanulmány szempontjából és megtették volna, ha az egész számlálási eljárás nem lett volna kapkodó és fonák; így szolgái munkát is nagyon nehéz volt készíteni.

A fiatalabb nemzedék legnagyobb része ir és olvas. Az csak a jelen évben mutatkozó jelenség, hogy pl. az általam számlált kerületben (az új-iskola körül) igen sok gyermek nem jár iskolába. Természetes, hogy ez sem a szülők, sem az iskolák hibája. Hanem a nép, mely e rövideget szenved, hogy gyermekei az iskolák nélkülözök, biztosan tudná, kik e sajnos állapotnak okai: azok a boldogító, takar-koskodó népbárátok aligha meg nem bannák.

De ha büszkén tekintünk az eredményekre, miket ez iskola elért, ha hivatkozunk rá, hogy a fiatalabb nemzedék legnagyobb része irni olvasni tud nem térhetünk, ki

azon kérdés elül sem, hogy ír és olvas e hát e nemzedék? Itt aztán rendes a felelet: Nem!

A nők egyetlen olvasnánya az imakönyv, a férfiaké a kalandárium, tehát egyik sem alkalmas arra, hogy a nép értelmiségét emelje.

Könyvet nem találni sehol; itt-amott penészedik a gerenda fölött ez pár lustoria vagy elrongyolt vőfélkönyv, vagy hevernek az iskolások tankönyvei, amelyeket persze a felnőtteknek eszükbe sem jut kézbe venni.

Az írás és olvasás megtanítása még nem elért célja ez iskolának: ez még csak eszköz. A cél a tanulási kedv és a képesség megteremtése. Ez hiányzik népünknek. A nép fiának összes tudománya abban összepontosul, hogy levelet ír a katonaságtól.

Mikor lesz elérve a cél?

Van e elegendő és célszerű népkönyvtárunk?

Mikor lesz felnőttek iskolája? . . .

A műveltségi állapotokról szólva kell említést tennünk a nyelvről. A zentai nép nyelve oly szép tiszta, kiejtése oly szabatos, minőt keveset hallottam, bár az alföld összes vidékein voltam rövidebb — hosszabb ideig. Ez annál feltűnőbb, mert a magyarokon kívül egyéb nemzetiségünk is van. Különben a szerbeknek sem nyelvi, sem egyéb tekintetben nincs a magyarságra észrevehető befolyása.

Szerbül a magyarok közül csak kevesen s leginkább azok beszélnek, kik ipari vagy más üzlettel foglalkoznak, ennél fogva az érintkezés sűrűbb és a szerb nyelv használatára szükségsebb.

Ellenben a szerbek csaknem kivétel nélkül, még pedig szépen beszélnek magyarul, kivéve egy-két aggot és a nők egy részét. Az iskolába járók pedig oly tiszta kiejtéssel szólnak magyarul, hogy sokszor a más anyanyelvűség alig észrevehető s pár évtized múlva a magyar nyelv nemcsak közlekedési, hanem társalgási nyelv lesz szerbjeink között, ami legnagyobb elismerés lesz tanítóinknak. Az irni-olvasni-tudás nem teszi a műveltséget, csak annak egyik színtomája. Az értelmiség magasabb fokán állanak némely irni-olvasni nem tudók, érintkezéseik és összeköttetések folytán, mint a tudók, kik az iskolai por lerázása óta az istállót lakják.

Az idej népszámlálás egyes adatai, kivált a házigyűjtő lajstromok kitöltése, könnyen félreértésekre adhattak okot. És mégis, a mi népünk, magyarzat után felfogta a célt s nagy megnyugvásunkra szolgálhat népünk értelmiségét illetőleg, hogy az egész eljárás békésen és zavartalanul lefolyt, míg egyes helyeken, pl. Aradon a számlálókat a nép elűzte s rendőri fedezet mellett lett csak végrehajtható az összeírás.

Az utolsó napokon már mindenütt várták az ügynököket, tisztában a céllal és minden scrupulozitással nélkül mondták be az adatokat. Mindkét nemzetiség érte mi haladottságán alapszik az a meglepő békeség és féltékenykedés, irigység nélkül való egyetértés, mely köztük létezik. Magyarok és szerbek vegyesen beszélgettek egy háznál. Valamelyiknek születése éppen a forradalomra esett. Milyen nyugodtan, milyen derült arczaal beszélgettek a „zeneborá”-ról, pedig öregek voltak! . . .

Ez a két nép sohasem vesz össze többet, hanem a művelődés és érte mi fejlődés érdekében és hazafiságban egygyé teszik őket, Legyünk is mindannyian: édes jó testvérek!

Serpentin.

Vidéki levelezés.

Csóká 1891 márczius 4-én.

T kintetés Szerkesztő ur!

A „Zentai Közlöny” f. é. 8-ik számában egy közlemény jelent meg „Csókaiak a királynál” cím alatt. Miatán e közleménynek szövege magyar-

sága a valósággal homlok egyenest ellenkezik, jó-nak véltem b lapjában kifejeznie, hogy a csókaiak nem csak a királynál, — de ez alkalommal az igazságügyi miniszternél is voltak kihallgatáson, és panaszukat kérvénybe foglalva, illő kelyeikre juttaták.

Hogy panaszuk tárgya, mi jogos alapon nyug-szik, azt majd elmondom. U i: még a köz-eg települtek, a kincstár Csóká lakosságának 104 sessió földet engedett át. Ezt beigazolja a telepítési okmány. mely a temesvári kir. kincstári irattárból került elő. Az egyik német a másik az újbb magyar nyelven van írva. Ez okmányok szerint, tehát, a község ma épen 52 sessió földdel ki-sebb területtel rendelkezik, mint a milyennel tényleg rendelkezni kellene. Később, a Marczibániak egyike a kincstártól nyert s a község tulajdonát képező gyepré új telepeket hozott, kiknek azután a a telepítő uraság volt kénytelen olesó hasonbér uellet szántó földeket adni.

A Marczibáni által Csókára telepített családok beköltözése idején kincstári telepesek voltak s így igen természetes, hogy a kevés, régi lakosság mellett az utadalom könnyű szerrrel tehette kezeit azon földekre is, melyek a kincstár által a közlakosság részére osztattak ki. — De különben, ki a nemesség akkori fénykorát ismeri, tökéletes fogalma lehet a jobbágvak polgári élete felől.

Nincs kizárva, hogy Marczibáni ezen telepítésre szánt régi kincstári földeket még nem vásárolta. Ez így kép törtenhetett: a hatalmas magyar ur, kizemelt jobbágvak kezeiből a kincstári telepítési kötvényeket a kincstár tudta nélkül összegyűjtötte s azokat a telepeknél ki is fizette. — Később, az így másnévre vásárolt földeket Marczibáni adásveteli szerződés alapján a jobbágytól átvette és saját nevére irathatta. Szegény jobbágy! Ugyan tudta, mit irat vele alá az a hatalmas ur? Örült, hogy aláírás után ép bórrel szabadult ki a kegyelmes ur színe elől! . . . Ugyan így uszhatok el a községi alapítványi földek is!

Ezek elmondása után pillantsánk be Csóká közügyeinek egy-nemely bel életébe, melynek lakossága meg közelíti a 3000-et. Van neki tehát 52 sessió földje, négyszáz és néhány numerára. Ezen 52 sessió ugyan annyi gázdás. Miből él már most az a nagyobb szám, kiknek még alkalmuk sincs földszerezésre? Ha már bele fogtam, hit ezt is elmondom, hogy felszólalásom ne legyen hézagos. Ez a szegény népsümma, amilyen munkát csak kifundált a jó Isten, mindent hangyaszorgalommal végez: kubikol, napszámos, válvogvelő, favágó, arató, stb. stb. És mégis, jőjjön csak be velem valaki egyszer oda, hol a szegényemberek gyermekei — nem mondom, hogy tanulni, hanem melegedni — összegőnek s akkor tapasztalni fogja, hogy ezeknél boldogabbak az éjszakai vidéki iskolások gyermekei, mert azoknak jut egy-egy medve bór, vagy más szőrmés állat bundájából meleg takaró, de ezeknek még egy könnyebb egyszerű ruhácska sem!

Az imént azt mondtam, hogy az iskolába csak melegedni mennek a gyermekek! Ez tökéletesen így is van. Csóká nagyközség és gazdag uradalmi hely s hiszi e az, ki át olvassa ezikkemet, hogy itt, majdnem 300 tanközeles gyermekre van két — tanteremnek csufolt pici oda, a minék látára lehetetlen, hogy Petőfink — „Csárda romjai” ne jusson az ember eszébe.

De nagyon eltértem a kezdettől, újra felkell vennem a szálát, tulsó végére menve vissza.

Tehát miért is mentek a földkeresők (igy gnyolják a csókaiakat) Budapestre? A „Zentai Közlöny” óhajtván informálni, megsgou, hogy biz azok nem kincstári telepet, — hanem a község tulajdonát képező 52 házhely földet szeretnék visszá nyerhetni, és pelig — pénzért; mert így földet sem hasonbérbe, s még kevésbé felés vagy harmados munkálásra sem kaphat a lakosság az uradalmtól, s ez az oka annak a nagy nyomornak, mely községünk lakosságának legnagyobb részénél ez idő szerint tapasztalható.

Ezeknek kijelentésére lakóhelyem iránt érzett meleg szeretetemből magamat közelesnek érezvén, záradékal alljon itt még azon ohajom, hogy:

Legyen áldás a szegény nép fáradozásain!

Palcisthy F.
tanító.

Helyi és vidéki hírek.

— Népies előadás. A gymn. rajztermében mult vasárnap Szűcs Lajos olvott fel a jó egészség fenntartásáról. A község ez alkalommal sem fert el a zsufolásig megtelt rajzteremben. E miatt Mészáros Lajos lanárnak ma vasárnap (8-án) délután fel négykor a „Lángeszű emberek” tartandó felolvasása próbára a nagyvendéglő disztermében fog megtartatni, mely körülményre lapunk t. olvasóközönségének b. figyelmét e helyen is felhívjuk.

— Kinevezés. Városunk társas-köreinek általános előzetes- és szeretetnek örvendő felü: Hadzity József, Szabadkára telekaönyvezetőnek nevezte ki. Ha valaki, bizonyára ő az, ki az előmenetelt méltan megérdemelte, mert szakmájában

előzör is valódi capacitás, és a mi fő, ritka szorgalmn hivatlanok. Szívünköl gratulálunk!

— Korai hír. A zentai helyi érdekű lapok azon híre, miszerint aolított gazdasági tartalmu havi folyóiratot indít meg, kissé korai, amennyiben ez még csak szándék, a mely csak akkor tesztülhet meg, ha az utban álló számos akadályt sikerülend elhárítanom, a mi azonban ez idő szerint még nagyon kétséges. Tóth Lajos gazdaköri elnök.

— Tömeges ajánlat. Rozoga, életveszélyes és költségesnek híresztelt fa-hidunk végett egyremásra érkeznek az ajánlatok a vkép:iselethez, hogy t. i. ez. adja át az illetőnek a hidat 12—20 évre, a ki aztán kötelezi magát a lejárt idő multával nemcsak a hidat az on jókarban átadni a városnak, melyben az ajánló e legutóbbi javítás után esetleg átvenné hanem igen a városnak ezen felül még pár ezer forintnyi biztos évi jövedelmet, mire nézve kész, egyik-másik 30—60 ezer forint biztosítékot is letenni. És ez részünkről nem valami tréfa-hír, hanem komoly ujdonság, a miről a tanácsi hivatalban akárki is meggyőződhetik. Csak próbálja valaki ezután a mi tiszai fa-hidunkat ósíróltni, majd adunk annak a rágalmazásért!

— Szak-rajz-tanfolyam. A nm. vall. és közokt. miniszter az ország mindazon nagyobb városában hol a kellő fogékonyság meg lesz, az iparos segédek számára szakrajz-tanfolyamot rendeztet. A zentai közs. alsófokú ipariskola igazgatóságát a megyei kir. tanfelügyelőség e tekintetben már is megkereste, illetőleg felhívta, hogy ez új intézkedés nálunk, ha csak lehet, rendszeresítessék. Már most aztán egyedül az iparos-segédeken áll, hogy ezt az alld os oktatás a maguk előnyére értékesíteni akarják-e, vagy sem!

— Katonai lóvászár. Zomborban, f. é. márczius 20-án katonai lóvászár fog tartatni. Megvéte-tik a 4- egész 7 éves, és legalább 158 centiméter (15 marok) magas ló. A lehető legmagasabb árban megvett lovak azonnal a helyszínen átvételnek és kézpzmben kifizettetnek. E lóvászára gazdánk figyelmét különösen felhívjuk.

— Paedagógia Dreisiger Ferencz, adai szomszédunk s a fiatalabb tanítónemzedék egyik mivelts tanult tagja, egy igen jeles paedagógiai munkával szaporította szakirodalmunkat. A vastag kötetnyi tanulmány czíme (mely egyuttal a mű czélját is megmagyarázza) „Önképzésünk akadályai.” Bizony jót eselkednének a tiszt tanító társuk, ha e munkát megvennék s azt figyelemmel át-meg átolvasgatnák. Megrendelhető — a szerzőnél, 1 forintért.

— Gymnas. bizottság. Az nj gymnas. bizottság mult szombaton (febr. 28-án) d. e. 11 órakor tartotta alakuló ülést Boromisza János polg. mester ur elnöklete alatt. Elnökke titkos szavazás után egyhanguz Száris Bertalan v. főügyész ur (az eddigi alelnök) választatott; alelnök Brestyánszky Kálmán ügyvel ur lett, szintén egyhangulag Jegyző a gymn. szabályrendelet értelmében a tanári kar választottja maradt: Örvén Iván gymn. tanár ur. A megalakuló bizottság elnökét, alelnökét, valamint az új bizottságot Szűcs Lajos gymn. igazgató melegen üdvözölte, mire előzör Száris elnök ur, majd Brestyánszky alelnök ur válaszolt, megköszönvén a bizulmat s igérvén a gymnasium gazdasági ügyeinek lelkiismeretes gondozását. — Nem mivelünk tán fölösleges dolgot ha a gymnas. bizottság tagjainak teljes névsorát közöljük: Appel Ede, Brestyánszky Kálmán alelnök, Buday Dezső, Boromisza János, dr. Glückshál Adolf, Hevér Péter ifj., Lövey Károly, Matkovics Lajos, Örvény Ivan jegyző, Peczárszky György, Rezsny Aurél, Szabó László, Száris Bertalan elnök, Szekfi György, Szűcs Lajos, Wnits Vazul.

— Zene-estély. Ó-Kanizsán, dr. Roxer Gyula és uja, több műkedvelő közreműködésével e hó 7-én, este az ókanizsai keresztény és izraelita öögyletek alapítókéje javára zene-estélyt rendeztek, a minék „kezdete okvetlen pontban 8 órakor” volt. A műsor a következő számokból állott: 1. Erkel Ferencz „Hunyady László” című dalművének nyitánya 4 kézzre zongorán előadják Széphegyiné Freund Berta és dr. Roxer Gyuláné. 2. Magyar dalok Székács Gyulától („A menyasszony”, „Bocsánat”, „Altató”) zongora kísérett mellett előadja Ocskay Gyula. 3. „A szórakozott kisasszony” tréfás magánjelenet előadja Lipták Sándorné. 4. Magyar ábránd Mihály Ignáoztól zongorán két kézzre előadja Hercz Edéne. 5. Hajósdal Donitzeltől (kettős) zongora kísérett mellett éneklük Neme-yer Gyula és Ocskay Miklós. 6. „Perényiné” drémai költemény előadja Gergei Erzsike. 7. Ének kettős Császár Gy. „Kunok” című dalművéből zongora kísérett mellett előadják Lipták Sándorné és Nemeyer Gyula. 8. Brahms-fele magyar tunczok zongorára négy kézzre előadják dr. Schuller Giborné és dr. Roxer Gyuláné. 9. „Virág Marcsa” ballada írta és előadja G. J. István. 10. Magyar nypdalok zongora kísérett mellett éneki Lipták Sándorné. 11. Magan jelenet előadja Hercz Ede. 12. „A hazáért” ünnepélyes induló Hölczel Lőrincztől zongorára két kézzre előadja dr. Roxer Gyuláné. Az előadást táncz követte.

— Halálozás. Nehai Sinkay Mihály, volt zentai közs. tanító özvegye, szül. Tüski Anlónia febr. 28-án. élete 56 évében, hosszas és kinos

szenvedés után az Urban elhagyta. Nyugodjék békével!

Közgyűlés. A helybeli ipar-terület márcz. hó 1-én tartotta meg rendes évi közgyűlését, Buday Dezső, közigaz. tanácsos, iparhatósági biztos elnökele alatt. A tagok a gyűlésen igen nagy számmal jöttek össze s minden tárgyat a legnagyobb érdeklődéssel vitattak meg. A tárgyszorlat utolsó pontja volt a tisztviselők választása, a mi nek eredménye a következő nevsor: elnök időb Temesvári Sándor; alelnök Szalai Lőrincz (u.); jegyző Setáló Sándor; pénztárnok Kovácsévits József; számvizsgálók Sik Frigyes, Konez István és Riger Ignác.

Uj képviselő. Ujvidék sz. k. város orsz. képviselőjévé szabadelvű programmal, egyhangulag Harkányi Karoly, budapesti nagybirtokos választátt meg.

Felolvasás. A zentai iparos ifjak egyletének buzgó s érdemes elnöke: Tóth Lajos gym. tanár f. hó 1-én felolvasóestélyt rendezett, mely minden tekintetben kitünően sikerült, pedig, ez csak a kezdeményezés stadiumában, első felolvasás volt. Remény lehet azonban arra, hogy az ifju egylet e kezdet nehézségeit leküzdve, további haladásával mind nagyobb és nagyobb teret fog magának Zenta tarsadalmi életében hódítani. — A 10 kros beletti díjakból tiszta jövedelem 21 frt volt, mely a könyvtár javára fog fordítani. A felolvasást hízas jellegű tuncz követte.

30.000 forintos ajándék. Haynald Lajos kalocsai bitorosérsek, az ujvidéki katolikus híveknek templomépítésre 30.000 frtot adott. Az ujvidéki katolikus egyház, melynek hívei többnyire magyarok, meglehetősen szegény s ez az adomány szükséges arra, hogy roskadozó templomuk újból felépülhessen.

Hajdan és most. Bács Bodrogh megye levéltárában megtalálók a kimutatást az 1828-iki földadóról. E szerint Bácsme gyében 24.596 forint 25 kr., Bodroghme gyében 3188 frt. folyt be e czimen. A most egyesített két megyében tehát a földadó kitett 27.784 frtot. A megyében a földbirtok értékének emelkedését semmi sem igazolja jobban, mint az, hogy az első virilista, gróf. Chotek Ferencz egymaga 45,456 frt adót fizet.

Uj rabbi. A budapesti orsz. rabbiképző intézetben fbr. hó 25 én avatták rabbivá nagy ünnepe lyességgel mellett dr. Rósenberg Edét a kit az okanizsai izr. hitközség hívott meg rabbinak.

600 frtos fogadás. P. . . . szabadkai gazdember fogadott egy pajtásával, hogy ez évi február hó 26-án 3 hold földbe zabot fog elvetni. Elérkezett febr. 26-ika s bizony a vetés a nagy hó miatt nem igen volt lehetséges. A 600 frt azonban nem hagyta nyugodni emberünket. A hat ropogós százast mindenáron zsebre akarta rakni s lefogadott vagy ötven embert, akikkel a havat a 3 hold földről elhordatta s a zabot szépen elvetette. No — 600 frt kárpótolta faradságáért.

Vizsga. Az adai m. kir. földmívelési iskola félévi vizsgái folyó hó 16-án fogtak megtartatni, melyre a mezőgazdasági tanügyi barátait tisztelettel meghívom. Ada 1891 márczius 6. Szobonya Bertalan igazgató.

A szabadkai főispán. Szabadkai lapok írják, hogy Piukovits József, a kernyajai kerület orsz. képviselője, Szabadka város főispánjává fog kinevezetlni. Ezzel kapcsolatosan fejtegetik, hogy habár Kállay eddigi főispánnak igen sok érdeme van, felette szükséges, hogy Szabadkának külön főispánja legyen, aki egész tevékenységét annak szenteli.

Reményi Szabadkán. Reményi Ede márczius hó 21 én érkezik Szabadkára s az nap este játszani fog a színház helyiségeiben. És Zentán? . . . Nocsak varja — várjatok. . . .

Irodalom. A mig él, barátja marad a „Képes Családi Lapok“ című szpirodalmi, ismeretterjesztő, képes hetilapnak, a ki gazdag tartalmával, győ. yörű képeivel megismerkedett. E lap előfizetési ára egész évre 6 frt, félévre 3 frt. negyedévre 1 frt 50 kr. s a kiadóhivatal (Budapest, nagy korona-utca 20. sz.) melyhez az előfizetések legzélszorábban postautalványon intézendők, kívánatra bárkinek ingyen és bérmentve szolgál mutalványszámokkal.

Bankóhamisító banda. Szivaczon a m. kir. esendőség egy nagy pénzhamisító bandát fogott el, melynek tagjait erős fedezet alatt hozták Zomborba. A banda tagjai elő-zerettel csak egy forintosokat gyártottak és kiterjesztették működésüket az egész megyére. A hamisított egy frtosok oly peimitív kü'sövel bírnak, hogy a többi közt a karpiros sorszám teljesen hiányzik belőle. Így igen könnyen fölismerhető.

Kibővítés. A szabadkai tanítónő képezde a kisdud óvársra kiképzendő övönök intézetével fog kibővítettlni s e kibővítés folytán az upnan cpitendő képezde 80 tanítónőt és 20 hennlakó övönöt lesz képes kiképzésre befogadni.

Puffangos nebulók. Tanyai levelezőnk írja ezt az érdekes apróságot: Tudva lévő dolog hogy az iskolák tanítói szigoruan utasítva vannak a járványso betegülési eseteket a további lépések megtétele végett v hatóságnál bejelenteni. A napokban egyik iskolai tanyai tanítónál tizenkét tanuló jelentkezett egymásután s mindannyi keser-

vesen panaszkodott, hogy neki torokbaja van. A tanító nyomban hazá boesájtá a betegeteket és az esetről az iskolai hatóságot rögtön értesítetté. Hatósági intékezés folytán a tisztí orvos már másnap reggel megvizsgálta mind a tizenkét betegnek jelentetel s valamennyit a legjobb egé zségben jászvrt találta. Feljűnt a vizsgáló orvos előtt ez a furesz dolog s faggatni kezdte a gyerekeket, hogy miért jelentettek magukat betegeknek. Nem sokat kellett velük bajlódni, mert biz az-k rögtön bevallottak hogy mi da nyian ös-zeheszélve azért jelentettek magukatgtorokbajosoknak, mert tudták, hogy ilyen bejjal nem szabad iskolába járni s így akartak egy kis vakác iót szerezni.

Nyilt-tér.)*

Egy jó házból való fiu tanonc-
nak felvétetik.

BROSZ GYULA,
vas és fűs.érkereskedésében
Zentán, főtér.

* E rovat alatt közölttekert nem vállal felelőssé-
get a szerk.

Felelős szerkesztő: Harsányi János.
Kiadó-laptulajdonos: Schvarcz Sándor.

ÁRVIZ veszély elleni védekezésnél és munkálatoknál ajánlunk

Szerszámok minden iparüzem részére.

Szurokfaklyát,
Viharlámpát
Petroleumfaklyát,
Szivattyukat,
Ásókat,
Lapátokat,
Csákányokat,

!!LEGOJABB!!

„Phönix“ világító
készülék 800-2000
gyertyalángnak
megfelelő

önmüködő!

és egyéb menő eszközöket minden gépezetes
hajtó erő nélkül

Legolcsóbban és legkitünőbb minőségben
folyton nagy készletben

GEITNER és RAUSCH
BUDAPEST, Andrassy-ut 8-ik szám.

műszaki és központi üzlet

fecskeendő szivattyugyár és érczöntöde,
malomkut-gyár.

összes tűzoltósági felszerelések.

Gyors s biztos segítség gyomorhajok s azok következményei ellen.

Az egészség fenntartására, az életnedvek s ennek folytán a vérnek tisztítására és tiszta állapot-
ban való fenntartására és a jó emésztés elősegítésére a legjobb s leghathatóbb szer a már is mindenütt
ismertes és kedvelt

életbalsam Dr. ROSA-tól.

Ezen életbalsam a legjobb s leggyógyhatásosb gyógyfüvekből a legrendosabban van készítve s
különösen minden emésztési bajok, gyomorgöres, étvágyhiány, savanyus felbűfőges, vértolulás, aranyeres
bajok stb. stb. ellen teljesen hatatosnak bizonyul. Hy kitűnő hatásai következtében ezen életbalsamEllis-
bebizonyult megbízható háziszerévé lett a népek. Ára egy nagy üveggel 1 frt, kis üveggel 50 kr.

Óvás! Hamisítások elkerülése végett, mindenkit figyelmeztetek, hogy az egyedüli ál-
talam az eredeti utasítás szerint készített „Dr. ROSA-féle életbalsam“ min-
den üvegecskéje kék burokba van csomagolva, melyek hosszoldalain „Dr. ROSA élet-
balsama a „fekete sashoz“ címzett gyógyszerárából. FRAGNER B. Prága - 250III.“
védjegy látható.

Dr. ROSA életbalsama valódián kapható csak a készítő

FRAGNER B.

főraktárában, gyógyszerár „a fekete sashoz“ Prágában - 250III., és BUDAPESTEN Török József úr
gyógyszerezésnél, Kiral-utca 72. sz. Budai Emil úr városi gógyszertárában a Városház-téren.

Az oszt-magy. monarchia minden nagyobb gyógyszerárában van raktár ezen életbalsamból.

Ugyanott kapható:

„prágai általános házi-kenőcs“,

több ezer hányilatkozattal elismert biztos gyógyszer mindenféle gyuladások, sebek és gennyedések ellen
Ezen kenőcs biztos eredménnyel használható a női emlő gyuladásánál, a tej tespedésénél szüléskor, kelet
vényel, vérdaganatoknál, genyes fákadékoknál, pokolvárnál, körömgöyöknel, az ugynevezett körömféregnel
elkeményedéseknél, felpuffadásoknál, mirigydaganatoknál, zsirdaganatoknál, érzéketlen tagoknál stb. Min-
den gyuladást, daganatot, elkeményedést, felpuffadást a legrövidebb idő alatt eltávolít; s ahol már gen-
nyedés mutatkozik, ott a daganatot legrövidebb idő alatt fájdalom nélkül felszívja, kiéretti és kigyógyítja

== Kapható 40 és 30 krajeáros szelencékben. ==

Óvás! Miatán a prágai általános házi-kenőcsöt sokszor utánozzák, mindenki
figelmeztetek, hogy ez eredeti utasítás szerint csak nálam lesz készítve
s csak akkor valódi, ha a sárga érczelence, melybe töltetik, vörös használati uta-
sításokba (melyek 9 nyelven nyomvák) és kék kartonba, melyen az ide nyomott
védjegy látható — burkolva van.

HALLÁSI BALZSAM a legbizonyultabb, számtalan probatét által leg-
rosere. Egy üveg ára 1 frt.

10-26

Schvarcz Sándor könyvnyomdájában Zentán 1891-ben.